

Kansanmusiikki ja klaneetti

Kansanmusiikki klarinetinsoiton opetuksessa

Musiikin koulutusohjelma
Musiikkipedagogi
Opinnäytetyö
19.5.2010

Tony Wallius

TIIVISTELMÄSIVU

Koulutusohjelma Musiikki		Suuntautumisvaihtoehto Musiikkipedagogi	
Tekijä Tony Wallius			
Työn nimi Kansanmusiikki ja klaneetti – Kansanmusiikki klarinetinsoiton opetuksessa			
Työn ohjaaja/ohjaajat Ilkka Teerijoki, Annu Tuovila			
Työn laji Opinnäytetyö	Aika Toukokuu 2010	Numeroidut sivut + liitteiden sivut 37+CD	
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on antaa opettajalle pieni kansanmusiikin materiaalipaketti liitettäväksi normaaliin klassisen soiton opetukseen. Kappaleet on valittu siten, että niitä pystyy soittamaan jo vuoden parin soittokokemuksella. Kappaleiden lisäksi opinnäytetyössä on teknisiä harjoituksia jokaista kappaletta varten. Materiaalia voi soveltaa ja käyttää tilanteen ja oman harkinnan mukaan tilanteeseen parhaiten katsotulla tavalla.</p> <p>Liitteenä olevalta cd-levyltä voi kuunnella soittonäytteet kappaleista säestyksellä ja ilman säestystä. Ensimmäinen raita on koko kappale, toinen raita pelkkä melodia, kolmas raita pelkkä säestys.</p> <p>Opinnäytetyöni on suunnattu klarinetinsoiton opettajille sovelletusti käytettäväksi lisämateriaaliksi muun opetusmateriaalin oheen.</p>			
Teos/Esitys/Produktio CD			
Säilytyspaikka Metropolia Ammattikorkeakoulu/kirjasto/Ruoholahti			
Avainsanat Klarinetti, klaneetti, kansanmusiikki, opetusmateriaali, opetus, moniääninen, kirkkosävellajit, moodit, transponointi, harjoitus			

Degree Programme in Classical Music		Specialisation Music Education
Author Tony Wallius		
Title Folk music and clarinet – Using folk music in clarinet teaching		
Tutor(s) Ilkka Teerijoki, Annu Tuovila		
Type of Work Bachelor's Thesis	Date May 2010	Number of pages + appendices 37+CD
<p>ABSTRACT</p> <p><i>The purpose of this thesis is to give to the a teacher a small package of folk music to use side by side with normal classic education material. I have chosen songs that a clarinet student can play after studying for a couple of years. There are also technical exercises for each song. The Teacher can adjust the material for different situations by their own consideration.</i></p> <p><i>On the Compact disk attached to the thesis you can hear samples of the songs with and without accompaniment (1st track the song, 2nd track the melody and 3^d track accompaniment).</i></p> <p><i>My thesis is for clarinet teachers to use as an addition to normal classic music education.</i></p>		
Work / Performance / Project CD		
Place of Storage Metropolia University of Applied Sciences/library/Ruoholahti		
Keywords Clarinet, folk music, teaching material, teaching, transposing, exercise, modes		

SISÄLLYSLUETTELO

1	Johdanto.....	1
2	Työn tausta ja aineisto	2
	2.1 Omakohtainen kokemus oppijana	2
	2.2 Kansanmusiikin tarve ja hyöty.....	3
	2.3 Opetuksesta pääkaupunkiseudulla	4
	2.4 Saatavilla oleva materiaali.....	5
	2.4.1 Omakohtainen kokemus oppijana	7
	2.5 Tiedonhankinnasta	9
3	Työn toteuttaminen	10
	3.1 Idea ja sen rajaus	10
	3.1.1 Kappaleiden etsiminen.....	10
	3.1.2 Kappaleiden rajaus ja lopullisten kappaleiden valinta.....	11
	3.2 Harjoitusten valitseminen	11
	3.3 Opinnäytetyön CD-tallenne	11
	3.3.1 Tallenteen tekeminen	12
	3.3.2 Tallenteen sisältö ja käyttötarkoitus	12
	3.3.3 Onnistumiset ja ongelmat	13
	3.4 Käyttö omassa opetuksessa	13
	3.4.1 Kansanmusiikin vastaanotto	14
	3.4.2 Esimerkkituntikaavio.....	14
4	Opinnäytetyön musiikki.....	16
	4.1 Musiikki.....	16
	4.2 Harjoitukset.....	16
	4.2.1 Asteikot.....	17
	4.2.2 Kirkkosävellajit eli moodit.....	18
	4.2.3 Ääniharjoitukset.....	19

4.2.4 Harjoitussävelmät	21
4.3 Kappaleet.....	25
4.3.1 Moniääniset kappaleet.....	29
4.4 Transponointi	33
5 Lopuksi	35
Lähteet	36

1 Johdanto

Olen itse harrastanut kansanmusiikkia vuodesta 1993 lähtien ja vuosien mittaan kiinnostus on vain kasvanut entuudestaan. Alussa pelkän kanteleen ja nokkahuilun avulla tapahtunut musisointi muuttui klaneetin soittamiseksi ja ammattiopintojen ja oman opetusuran edetessä kiinnostus tarjota tätä tyyllisuuntaa myös omille oppilaille on kasvanut. Varsinaista kansanmusiikin opetusta klarinetille oppilaitoksissa tuntuu olevan aika niukasti, joten päätin opinnäytetyönä tutkia ja kasata pienen apupaketin tavanomaisen klassisen opetuksen kylkeen. Opinnäytetyössäni käytettävä kansanmusiikki on suomalaista.

Tarkoitus oli löytää sellaisia kappaleita, joiden soittamiseen riittää noin vuoden tai parin soittokokemus. Lisäksi oli tärkeää, että niissä löytyisi jokin olennainen pedagoginen idea, jotain klarinetin soiton teknisyyteen liittyvää opeteltavaa. Lopputuloksena on paketti, jossa löytyy harjoituksia, soolokappaleita ja kappaleita useammalle klarinetille.

Moniäänisiksi kappaleiksi pyrin valikoimaan sellaisia sävelmiä, jotka toimisivat niin sooloteoksena, useammalla klarinetilla keskenään soitettuina kuin myös kompilla maustettuna.

Opinnäytetyöni sisältö on tarkoitettu opettajille sekä harrastajille harjoittelu/opetuskäyttöön. Materiaalin ei ole tarkoitus olla valmis opetuspaketti, vaan se sisältää muun soitinopetuksen oheen tarkoitettua lisämateriaalia, jota opettaja voi soveltaa omassa opetuksessaan parhaalla näkemällään tavalla. Toivon myös, että opinnäytetyöni löytäisivät ne soittajat, jotka ovat itseoppineita tai soittaneet pelkästään kansanmusiikkia. Heille esittelemäni harjoitukset saattaisivat tuoda lisää teknistä vahvuutta.

Opinnäytetyöni materiaalia, sekä harjoituksia että kappaleita, olen käyttänyt itse omien oppilaideni kanssa parin viimeisen vuoden aikana.

2 Työn tausta ja aineisto

2.1 Omakohtainen kokemus oppijana

Kolmannella luokalla mennessäni musiikkiluokalle oli koulun nimi jo ehkä enne tulevasta, Pelimannin ala-aste. Koulu itsessään ei ollut kansanmusiikkipainoinen, mutta luokkamme opettaja, Anja Hinkkanen, oli aktiivinen toimija pääkaupunkiseudun kansanmusiikkitoiminnassa. Laulun, nokkahuilujen ja viisikielisten kanteleiden avulla pääsimme tutustumaan kansanmusiikkiin ihmeelliseen maailmaan. Seuraavan neljän vuoden aikana opettelimme erilaisia kansanmusiikkikappaleita, sävelsimme itse muutamia Kalevala-tyyppisiä sävelmiä, tutustuimme kansantanssin alkeisiin, kävimme kansanmusiikkikursseilla soittamassa, esiinnyimme mm. Kaustisen kansanmusiikkijuhlilla, osallistuimme runonlaulun SM-kisoihin ja voitimme Jalasjärven Spelit.

Soitinkokoonpano laajeni orkesterisoittimiin ja osa meistä soitti myös osana Uudenmaan isoa projektiorkesteria, joka toteutti kansantanssijoiden kanssa musiikki- ja tanssiesityksen nimeltä Sotilaan uni. Ala-asteen loputtua meitä jäi vielä muutama nuori jatkamaan tälle polulle aina tähän päivään asti. Soittaminen erilaisissa yhtyeissä eri-ikäisten soittajien kanssa oli erittäin opettavaista. Saimme paljon uusia ystäviä ja vanhemmat soittajat antoivat vinkkejä soittamiseen ja auttoivat vaikeiden kappaleiden kohdalla. Ilman tätä elämän pelimannikoulua en varmaan vieläkään osaisi transponoida, koska oman instrumentin soittotunneilla tätä taitoa ei koskaan käsitelty.

Vuonna 2001 meitä pääsi pieni kokoonpano Sibelius-lukiosta Sibelius-Akatemiaan Maija Karhisen valvomana Antti Paalasen (haitarit) ja Silvo Vatasen (puhaltimet) pedagogiikkaoppilaisiksi. Meidät tutustutettiin erilaisiin tyyleihin ja saimme paljon mielenkiintoista musiikkimateriaalia, joista tähän opinnäytetyöhön on päätynyt Gammal vals från Lapträsk sekä Angeliska.

Samuelin Poloneesi on Suomen Kansanmusiikkiliiton päätapahtuma, joka on järjestetty vuodesta 1972 lähtien. Maaliskuun lopulla järjestettävä tapahtuma kiertää vuosittain eri paikkakunnilla palaten nykyään Helsinkiin joka kolmas vuosi. Helsingissä vuonna 2004 järjestetyn Samuelin Poloneesin yhteissoiton johtivat Kyläpelimannit Pekka Pentikäinen ja Jarmo Romppanen ja he myös opettivat meitä soittajia kappaleiden

tyylinmukaisessa soittamisessa. Kyläpelimannien ohjaustoimien seuraaminen lisäsi entisestään mielenkiintoa kansanmusiikkiin ja varsinkin sen ammattimaiseen toteuttamiseen.

Perinteiset kansanmusiikkikappaleet ovat tulleet tutuiksi myös tanhusäestyksissä. Vuodesta 2000 lähtien minulla on ollut kunnia saada säestää Tanhukerho Tanhu-Visaa erilaisissa kokoonpanoissa. Tätä kautta Tanhuvakan sävelmistö (SKY, WSOY 1979) on myös tullut erityisen tutuksi. Olen myös säestänyt Karjalan nuorten Kärri – ryhmää, sekä Espoon kansantanssijoita.

Vuonna 1999 Uudenmaan kansanmusiikkiyhdistys ry. nimesi minut Vuoden nuoreksi uusmaalaiseksi pelimanniksi. Arvonimi jaetaan vuosittain Uudellamaalla kansanmusiikin parissa ahkerasti toimineelle ja taitavalle nuorelle pelimannille. Viime vuosina nimike on voitu antaa myös yhtyeelle.

2.2 Kansanmusiikin tarve ja hyöty

Omasta mielestäni kansanmusiikilla on paljon tarjottavaa soitinopetuksessa. Omien oppimiskokemusten kautta olen huomannut, kuinka monipuolista musiikkia se on ja kuinka se yhdistää eri-ikäisiä soittajia tasoeroista huolimatta. Omien opetuskokemusten perusteella varsinkin nuoremmalle soittajalle se on helpompaa ottaa vastaan kuin perinteinen klassinen musiikki. Anu Itäpelto on kirjassaan "Omasta päästä: kokemuksia kansanmusiikin alkuopetuksesta" todennut, kuinka kansanmusiikin tekeminen on monelle rentoutusta, terapeuttinen tapa purkaa paineita ja erityisesti vanha kansanmusiikki on "kellumista hetkessä" (Itäpelto, Anu 1999: Omasta päästä: kokemuksia kansanmusiikin alkuopetuksesta, Sibelius-Akatemia 1999). Mielestäni tämä on erittäin hyvä kuvaus ja kertoo juuri siitä hyvän mielen musiikista, mitä kansanmusiikki soittajalleen on. Muutaman vuoden soittaneet alkavat olla teknisessä kehityksessä siinä vaiheessa, että soittomateriaalia voi hyvin laajentaa ja kansanmusiikki on kevyt ja helppo askel klassisesta musiikista eteenpäin. Omasta mielestäni genrerajojen rikkominen on hyvästä.

2.3 Opetuksesta pääkaupunkiseudulla

Pääkaupungin oppilaitoksista mm. Pakilan musiikkiopistossa on oppilailla valittavissa kansanmusiikin suuntautumisvaihtoehto, jolloin omassa soittimessaan saa normaalin klassisen opetuksen lisäksi kansanmusiikkiopetusta. Sähköpostikeskustelussa, musiikkiopiston rehtorin, Arja Ahlajoen, kanssa kävi ilmi että opetus on yksilöopetusta, johon kuuluu 45minuutin pituinen soittotunti viikossa. Oppilaita oli vuonna 2009 vain yksi ja hänen kohdallaan opistossa meneteltiin siten, että puolet opetuksesta tulee kansanmusiikin lehtorilta, joka on erikoistunut puhaltimiin ja puolet klassisen puolen opettajalta. Klassiselta puolelta tulee siis instrumentin perustaidot ja kansanmusiikkitunneilla keskitytään kansanmusiikkiin. Teoria-aineita opetetaan ryhmässä ja niissä on myös kansanmusiikkipainotus (Ahlajoki, Arja. Sähköpostikeskustelu 23.3.2009 ja 24.3.2009).

Helsingin Käpylässä taas on toiminut vuodesta 2002 lähtien Kansanmusiikkiopisto, joka vuonna 2010 yhdistyi Käpylän musiikkiopiston kanssa. Opiston verkkosivut kertovat, että opetus tapahtuu ryhmissä ja opetusta tarjotaan mm. sellaisissa perinteisissä pelimannisoittimissa kuin haitarissa, viulussa ja jouhikossa. Alkuvuosina kansanmusiikkiopisto järjesti myös opetusta puhallinsoittimissa osittain viikonloppukursseina, mutta nykyisellään tällaista ei ole tarjolla. Tulevaisuudessa heillä olisi tarkoitus tarjota lisää lyhytkursseja sekä yksilöopetusta.

Keskusteluissa Marjo Ahon, Jaakko Heikkisen, Elina Leskelän, Pekka Pentikäisen, sekä Olli Silvänin kanssa kävi ilmi, että Espoon musiikkiopistossa, Musiikkiopisto Juvenaliassa sekä Luoteis-Helsingin musiikkiopistossa löytyy myös jonkin verran kansanmusiikkiopetusta, mutta ei kuitenkaan puhaltimissa. Yksilöopetusta (kanteleet) saa mm. Luoteis-Helsingin musiikkiopistossa.

Pelimannilehden numerossa 4/2004 Timo Klemettinen kirjoittaa kolumnissa, kuinka koko maan osalta musiikkioppilaitoksissa kansanmusiikin opetusta on vain 1 % verran koko opetuksesta (Klemettinen, Timo 2004. Pelimannilehti, 4/2004). Merkittävää edistystä ei tunnu olevan tapahtunut, koska Pelimannilehden numerossa 3/2009 julkaistiin sisällöltään hyvin samanlainen kirjoitus "Kansanmusiikki suomalaisissa oppilaitoksissa" (Klemettinen, Timo 2009. Pelimannilehti 3/2009), jonka kirjoittajana myös Klemettinen. Hän otti kantaa siihen, kuinka vuonna 2008 tehdyn tutkimuksen

mukaan maamme musiikkioppilaitoksissa on kansanmusiikkia vain 0,97 % opetuksesta. Kansanmusiikkia opettavia viran/toimen haltijoita ainoastaan viisi ja pääaineisesti kansanmusiikkia opiskelevia oppilaita 338, tämä siis koko maan osalta. Viran/toimenhaltijoiden lukumäärän syynä on rahoitus, ei opettajien puute.

Eli jos pääkaupunkiseudun opetustilanne on vähäinen, niin ei sitä muualla maassamme myöskään ole yhtään liikaa.

2.4 Saatavilla oleva materiaali

Klarinetille suoraan kirjoitettua kansanmusiikkimateriaalia on vähäisesti saatavilla, mutta kirjastoista ja Suomen kansanmusiikkiliitosta on saatavilla kuitenkin laaja valikoima kansanmusiikkinuotteja, joista löytyy eritasoisille soittajille soitettavaa. Olen tähän koonnut oman pienen muistilistani tarjolla olevista kansanmusiikkimateriaaleista ja niiden käyttökelpoisuudestaan.

Ala-Könni, Erkki: Kansanlauluja lapsille ja nuorille (1990)

Kansanlaulukirjasta löytyy helppoja kappaleita, jotka käyvät hyvin vasta vähän aikaa soittaneille.

Helistö, Paavo: Klaneetti (1985) 66 kansansävelmää klarinetille.

Helistön nuottivihosta löytyvät kappaleet kelpaavat hyvin jo tekniikan hallitseville ja opinnoissaan pidemmälle ehtineille soittajille.

Helistö, Paavo: Klaneetti (1988) Suomalaisen kansanklarinetin vaiheita

Kirja kertoo historiaa klarinetin syntyvaiheista ja soittimen käytöstä

pelimannimusiikissa. Teos kuuluu osana vuonna 1985 julkaistuun 66 kansansävelmää klarinetille – nuottivihkoon.

Mäkinen, Tapani: Leikarit nuottivihko 1 (1985)

Mäkinen, Tapani: Hellströmin nuottikirja, Leikareiden nuottivihko 2 (1997)

Leikareiden nuottivihkoista löytyy niin suomalaisia kuin tuontisävelmiäkin. Nuottikirjoista löytyy sopivasti eri vaikeusasteen kappaleita. Materiaali on sopivaa syventymismateriaalia kansanmusiikkiin muutaman vuoden opiskelun jälkeen.

Mikkola, Ilmo: Kansansävelmäsovituksia viululle, harmonikalle, klarinetille
Mikkolan kansansävelmäsovituksista löytyy hyvää materiaalia yhtyesoittoa varten.
Klarinetille on kirjoitettu valmiiksi transponoidut nuotit, mutta hyvänä harjoituskeinona oppilas voi harjoitella tässä nuotinkirjoitusta tai suoraan nuotista transponointia.

Pentikäinen, Pekka. Kamupolska, Suomen kansanmusiikkiliitto 2009.
Pentikäisen Kamupolska on suunniteltu erityisesti koulujen musiikkiluokkien, musiikkiopistojen ja erilaisten kansanmusiikkiryhmien tarpeita ajatellen. Kirjasta löytyy kansanmusiikkisovituksia yhteille, jotka etsivät sopivaa ohjelmistoa aina vasta-alkajasta jo pitemmällekkin ehtineille soittaneille.

SKY: Tanhuvakka sävelmistö (1979)

Tanhuvakan sävelmistöstä löytyy säestysmusiikkia perinteisiin kansantanssikappaleisiin. Monipuolisesti eri tyylilajeja katrillista valssiin. Vaikeusasteeltaan laajaa, löytyy helppoja kappaleita vasta vähän aikaa soittaneille ja myös astetta vaikeampia kappaleita edistyneimmille.

Uusmaalainen nuottikirja I. UKMY.

Uusmaalainen nuottikirja I sisältää toista sataa uusmaalaista sävelmää sekä lyhyen historiikin. Lähinnä jo vähän pidemmälle ehtineitä soittajia varten.

Uusmaalainen nuottikirja II: Soitteita Lohjan seudulta (1997)

Pääasiassa pelimanni K.J. Fagerströmin muistiinmerkitsemiä Lohjan seudun soitteita. Kappaleiden vaikeusaste vaihtelee paljon, mutta tämäkin materiaali sopii paremmin vähän pidemmällä olevalle soittajalle.

Uusmaalainen nuottikirja III: Kansanomaista musiikkia Nurmijärveltä, (1998)

Nurmijärveläisiä kansanmusiikkikappaleita sisältävä nuottikirja III poikkeaa ensimmäisestä kahdesta nuottikirjasta sen ulkoasulla. Nuotit on kirjoitettu käsin. Vihosta löytyy muutamia helpompia kappaleita, mutta suurin osa vaatii myös pitempää harrastuneisuutta.

Uusmaalainen nuottikirja IV: Musiikkia juhlahetkiin (2001)

Poiketen edeltäjistään, nuottikirja IV sisältää varsin tuoreita sävellyksiä ja myös laulukappaleita. Osa kappaleista soveltuu myös hyvin vähemmän soittaneelle pelimannille.

Uutta Espoolaista: Uusia Espoolaisia pelimannisävelmiä (Espoon kansanmusiikkikilta ry, 1990)

Uutta Espoolaista sisältää hyviä kappaleita esimerkiksi oppilaskonsertteihin käytettäväksi. Suurin osa on vaikeusasteeltaan sellaisia, että soittaminen soveltuu parin kolmen vuoden soittokokemuksen ja oppien taitajalle.

Väänänen, Jorma: Kansanlauluja nuorisolle (1959)

Kansanlaulukirjassa löytyy paljon lyhyitä ja helppoja kappaleita soitettavaksi. Sopii myös vasta-alkajalle.

2.4.1 Materiaali Internetissä

Myös Internetistä löytyy paljon materiaalia opetuksen tueksi. Esittelen tässä muutaman hyväksi havaitun verkkosivun.

<http://esavelmat.jyu.fi>

Suomalaisten kansansävelmien elektroninen tietovaranto. Sivustolta löytyy vanhojen kansansävelmien nuotteja, sekä ääninäytteitä midi-muodossa. Sisältö perustuu Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran julkaisemaan kokoelmaan *Suomen Kansan Sävelmiä* (Toimittanut I. Krohn).

<http://etno.net>

Sibelius-Akatemian kansanmusiikkiosaston ylläpitämä sivusto, josta löytyy erilaisia julkaisuja, "opinnäytteitä ja kokeiluja". Sivustolta löytyy verkkoäänitteitä ja verkko-oppimateriaalia. Verkko-oppimateriaaleista löytyy materiaalia mm. moodien ja improvisoinnin opiskeluun.

<http://www.suomenkansanmusiikkiliitto.fi/>

Suomen kansanmusiikkiliiton verkkosivuilta löytyy tietoa kansanmusiikkiyhtyeistä, liiton koulutuskalenteri ja tapahtumakalenteri, sekä verkkokauppa, josta voi ostaa levyjä, nuotteja ja oheismateriaalia.

<http://perinnearkku.net/>

Kansanmusiikin ja – tanssin ammattilaisten perustama Perinnearkku Ry järjestää tapahtumia ja jamisoittoja. Perinnearkku myös ylläpitää Internetissä Nuottiarkkua, verkkosivustoa josta löytyy tekijänoikeuksiltaan vapaita kansanmusiikkikappaleita pdf-muodossa vapaasti käytettäväksi.

2.5 Tiedonhankinnasta

Koska aihe oli genreltään entuudestaan tuttu, aloin purkaa opinnäytetyöni ideaa miettimälle ensin omia kokemuksiani, kontaktejani ja nuottimateriaalia jota olin käyttänyt. Löysin nuotteja paljon ja olikin vaikea päätös rajata niistä valtaosa pois. Tutkin koulumme sekä pääkaupunkiseudun kirjastojen tarjontaa klarinetinsoiton opetuksesta sekä kansanmusiikista ja sen opettamisesta. Materiaalia, joka olisi suoraan yhdistänyt nämä kaksi asiaa ei vain löytynyt. Hain erilaisten tietokantojen hakujen kautta lehtikirjoituksia, julkaisuja, tutkielmia sekä opinnäytetöitä. Löysin erään mielenkiintoisen osuman opinnäytetietokannoista. Jyväskylässä on 2003 tehty opinnäytetyö aiheesta *"Suomalainen kansanmusiikki musiikkiopistojen klarinetinsoiton opetuksessa"*. Opinnäytetyössä Tiina Salo tutki käytetäänkö kansanmusiikkia klarinetinsoiton opetuksessa ja tulokset tukivat aiemmin esittämäni Timo Klemetilän toteamusta, että vähäisesti (Salo, Tiina. 2003, *Suomalainen kansanmusiikki musiikkiopistojen klarinetinsoiton opetuksessa*, Jyväskylän ammattikorkeakoulu 2003).

Tarkoitukseni oli tutustua käytössä olevaan opetukseen myös observoimalla opetusta oppilaitoksissa, mutta ideani kaatui annettavan kansanmusiikkiopetuksen vähyyteen.

3 Työn toteuttaminen

3.1. Idea ja sen rajaus

Opinnäytetyön hankeajassa sain alustavia ideoita opinnäytetyöni aiheesta ja helmikuussa 2008 kävimme opettajani Iikka Teerijoen kanssa keskustelua, jonka pohjalta idea alkoi syntyä. Aluksi tarkoitukseni oli rajata työni klarinetinsoiton alkeisopetukseen, mutta sitten ajattelin jättää soittamisen perusteet työn ulkopuolelle. Omat oppilaanikin olivat jo sen iän yli joten päätös oli luonnollinen.

Mietin aluksi käyttää pohjoismaalaista kansanmusiikkia, mutta lopputuloksena se rajaantui suomalaiseen. Ajattelin olevan selvempää pysytellä yhden kansan musiikissa ja koska suomalainen kansanmusiikki tekee nyt muutenkin nousua.

3.1.1 Kappaleiden etsiminen

Aluksi mietin mistä eri lähteistä löytyisi tarpeeseeni sopivaa nuottimateriaalia. Omista kansioistani löytyi paljon käyttökelpoista musiikkia, mutta halusin myös jotain itselleni entuudestaan tuntematonta. Suomen kansanmusiikkiliiton julkaiseman Pelimannilehden sivuilla julkaistaan jokaisessa numerossa kansanmusiikkia nuotteina ja tutkin lehtiä noin kymmenen viimeisen vuoden ajalta, josko sieltä löytyisi sopivia kappaleita. Lisäksi etsin eri kirjastojen tietokannoista nuottimateriaaleja ja kävin tutkimassa hyllyjä.

Nykykansanmuusikot ovat koonneet paljon materiaaleja, joita voi ostaa, mutta kirjastojen hyllyt olivat varsin tyhjillään näistä tuoreista nuoteista ja kirjoista. Suurin osa tarjolla olevasta materiaalista oli yli 20 vuotta vanhoja.

Kokosin suuren määrän erilaisia kappaleita käyttäen paljolti kuitenkin tuttuja sävelmiä ja sellaisia joihin itse olin alun perin tutustunut viisikielisen kanteleen avulla noin 15 vuotta sitten. Kantelesävelmiä, laululeikkisävelmiä, viulupelimannien kappaleita ja uusmaalaisia pelimannikappaleita. Tanhuvakan sävelmistöstä löysin paljon sellaisia kappaleita, joiden huomasin toimivan erinomaisesti klarinetin tärkeiden harjoituskohtien, ensimmäisen rekisterin ylimenon ja sormien yhdenaikaisuuden, kanssa. Sävelmät olivat myös melodian rakenteelta sellaisia, että niitä olisi helppo transponoida harjoituksena oppilaan kanssa.

3.1.2 Kappaleiden rajaus ja lopullisten kappaleiden valinta

Opinnäytetyöni ohjaajien, Ilkka Teerijoen ja Annu Tuovilan, kanssa käytyjen keskustelujen jälkeen rajasin kappalemäärän noin kymmenen tietämille. Moniääniset kappaleet minulla olikin jo tiedossa melkein heti, niiden valinnan osalta en joutunut tekemään hankalia päätöksiä: valitsemani kappaleet olivat sellaisia, että niitä pystyy soittamaan jo opintojen varhaisessa vaiheessa, mutta myöskään soittokumppani saisi tasoistaan soitettavaa.

Työn edetessä päätin tuoda enemmän esille myös kirkkosävellajeja, joten valitsin useamman moodeissa kulkevan kappaleen. Angeliskassa mm. yhdistyy hyvin moodiharjoittelun lisäksi ensimmäisen rekisterin ylimenon harjoitus. Myöhemmässä vaiheessa olisi näiden oppien avustuksella sitten hyvä pohja siirtyä kokeilemaan improvisointia.

3.2 Harjoitusten valitseminen

Klarinetin teknisesti vaikeita osa-alueita ovat ensimmäisen rekisterin ylimeno, etusormen oikeaoppinen käyttö, sekä sormien yhtäaikainen toiminta. Mietin kaikkia kyseisten asioiden harjoittelussa klassisella puolella käyttämiämme harjoituksia ja valikoin niistä tyypillisimpiä ja toimivimpia. Kansanmusiikin puolella on paljon itseoppineita soittajia ja ajattelin näiden harjoitusten voivan olla eduksi myös heille tekniikkaa harjoiteltaessa. Koska kohderyhmänä kuitenkin lähinnä ovat klarinetinsoiton perusteet jo taitavat soittajat, oli mielestäni olennaista keskittyä näitä muutamia teknisiä asioita vahvistaviin harjoituksiin, sillä tuossa vaiheessa opintoja niitä on vielä helppo omaksua.

3.3 Opinnäytetyön CD-tallenne

Opinnäytetyön liitteenä olevalle CD-levylle on tallennettu näytteet opinnäytetyön kappaleista.

Lukiessani Anu Itäpellon kirjaa "Omasta päästä: kokemuksia kansanmusiikin alkuopetuksesta" aloin miettiä kuinka tärkeää tosiaan korvakuulolla soittamisen taito on.

Se on hyvin keskeistä kansanmusiikissa ja varsinkin entisaikaan kun ei ollut levyjä eikä kirjoitettuja nuotteja siirtyivät kappaleet pelimannilta toiselle kuuntelemalla toisen soittoa ja matkimalla sitten sitä. Tästä syystä ajattelin, että samaa traditiota voisi tuoda opinnäytetyöni kohdalla esiin tekemällä CD-tallenteen, jota voisi käyttää mm. korvakuuloharjoitteluun.

3.3.1 Tallenteen tekeminen

Kun olin saanut kappaleet valituiksi ja nuotit niistä valmiiksi aloin suunnitella levyn kokoamista. Tarkoituksena oli, että soittaisin itse kappaleiden melodiat nauhalle ja olisin yksi kolmesta moniäänisten kappaleiden soittajista. Musiikin koulutusohjelmassa opiskeleva harmonikansoittaja Karoliina Paunonen oli lupautunut säestämään kappaleet. Seuraavaksi käännyin pitkäaikaisen ystäväni, Petri Lindqvistin puoleen. Petrin kanssa olemme tehneet yhdessä kansanmusiikkia vuodesta 1993 lähtien. Kolmanneksi klarinetistiksi värväsin aikoinaan lukion sinfoniaorkesterissa tutuksi tulleen Asta Vartiaisen. Näin oli siis soittokokoonpano selvillä.

Toimitin nuotit soittajille ja sovimme nauhoituspäivät Ruoholahteen Metropolia Ammattikorkeakoulun opetustiloihin. 19.4.–20.4.2010 välisenä aikana tarkistimme stemmat läpi ja nauhoitimme kaikki levyn ääniraidat MD-tallentimella josta ne sitten siirsin tietokoneen kautta CD-levylle.

3.3.2 Tallenteen sisältö ja käyttötarkoitus

Levyltä löytyvät yksiäänisistä kappaleista kolme ääniraitaa. Ensimmäisellä raidalla kuullaan kappaleen kokonainen esitysversio. Toisella ääniraidalla soittaa pelkkä klarinetti kappaleen melodian ja kolmannella ääniraidalla soittaa pelkkä haitari säestyksen. Moniäänisistä kappaleista löytyvät näiden lisäksi myös raita, jossa on soitettuna pelkät klarinettien stemmat yhteen.

Levyä voidaan käyttää pelkkään kuunteluun mutta myös play along – tyyliä soittamalla päälle. Kappaletta opeteltaessa voidaan ensin kuunnella miltä kappale kokonaisuudessaan kuuluu ja sitten siirtyä kuuntelemaan pelkkää melodiaa. Sävelmiä voi soittaa nuotin kanssa melodiaraidan päälle, mutta tärkeä harjoitusmetodi on myös korvakuulolta

melodian päälle soittaminen. Seuraavaksi voidaan kokeilla esitysversion kanssa soittamista ja kun kappale alkaa sujua otetaan käyttöön kolmas raita, jossa on vain pelkkä säestys.

3.3.3 Onnistumiset ja ongelmat

Levyn tekoprosessissa aikataulujen sovitukset yhteen onnistuivat yllättävän mutkattomasti, vaikka aluksi pelkäsin löydämmekö kaikille sopivaa aikaa. Editointimahdollisuuksia ei juuri ollut, joten pieleen menneet otokset lisäsivät hieman työmäärää, koska nauhoitukset jouduttiin tekemään uudestaan. Nauhoitustilan akustiikka oli myös hankaloittava tekijä. Suunnitelmani oli aluksi, että olisin nauhoittanut äänitteen siten, että sillä olisi soittanut omat oppilaani, jotta levystäkin tulisi mahdollisimman toden tuntuinen oikealle kohderyhmälle. Aikataulukysymykset ja kirjalliset suostumuspyynnöt kuitenkin tekivät asian niin hankalaksi, että päädyin lopulliseen ratkaisuuni.

3.4 Käyttö omassa opetuksessa

Olen kokeillut opinnäytetyöni harjoituksia ja kappaleita omien oppilaideni kanssa Musiikkiopisto Avoniassa ajalla 2008–2010. Soittajat olivat eri-ikäisiä ja eritasoisia.

Kokeilin aluksi lisätä oppilaiden tuntien alkulämmittelyyn kalevalaisia melodioita. Melodioita soitettiin pitkänä ääninä käyttäen ensin pelkästään C-duuria sitten vaihdettiin D-duuriin. Pitemmällä olevien oppilaiden kanssa kokeilimme etsiä melodioita kulloinkin läksynä olleessa sävellajissa.

Nuorimmilla käytin helppoja kappaleita läksykappaleina ja pidemmälle ehtineillä niitä soitettiin prima vista harjoituksina. Oppilaiden tason mukaan kokeilimme myös moniäänisiä kappaleita duettoina ja *Nuuskapolkkaa* kaksi eritasoista oppilasta soittivat myös keskenään.

Muutamien oppilaiden kohdalla jätimme klassisten etydien soiton hetkeksi kokonaan ja käytimme kansanmusiikkikappaleita etydien korvaajana. Oppilaat kokivat pienten kappaleiden olevan mieluisampia harjoitella kuin perinteisten etydien ja samalla heidän tekniikkansa kehittyi mm. ensimmäisen rekisterin ylimenon osalta.

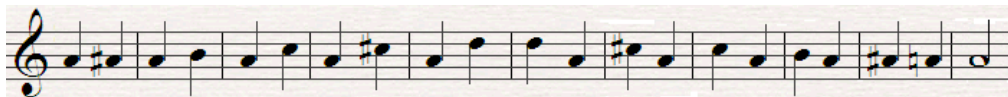
3.4.1 Kansanmusiikin vastaanotto

Oppilaat vastaanotto kansanmusiikkiin oli myönteinen ja innostunut. Kolme oppilasta on myös esittänyt musiikkiopiston oppilaskonserteissa kansanmusiikkia. Kaksi pidemmälle pääsnyttä oppilasta innostuivat myös esittämään vaativampaa kansanmusiikkia opinnäytetyömateriaalini ulkopuolelta ja kappaleet valittiin "Uutta Espoolaista: Uusia Espoolaisia pelimannisävelmiä" – nuottivihosta (Espoon kansanmusiikkikilta ry, 1990).

3.4.2 Esimerkkituntikaavio

Esittelen seuraavaksi erään tuntikaavion, jota kokeilin käytännössä:

1. Tunti aloitetaan soittamalla G-duuriasteikkoa puolinuotteina.
2. Asteikosta siirrytään soittamaan *Rekisterin ylimeno 2* – harjoitusta hitaassa tempossa.

3. Jatketaan käyttämällä *Rekisterin ylimeno 3A* – harjoitusta soitten sitä legatossa sekä kielittäen.
4. Soitetaan G-duuria asteikkoharjoituksena: legato, kielittäen, staccato.

5. Klassista musiikkia edustava etydi (ohessa katkelma).

Etyde 37

Rudolf Jettel Klarinetten-Schule

6. Asteikkoharjoitus G-miksolyydinen: legato, kielittäen, staccato.

G-miksolyydinen

7. Ja lopuksi Tuulin luulin – kansanmusiikkikappale, G-miksolyydinen.

4 Opinnäytetyön musiikki

4.1 Musiikki

Opinnäytetyön musiikit jakautuvat kahteen osaan, auki kirjoitettuihin harjoituksiin sekä kokonaiseen soittokappaleisiin.

Harjoitusten alussa on muutamia ohessa olevien kappaleiden osalta olennaisia asteikkoharjoituksia tavanomaisista duuri- ja molliasteikosta kirkkosävellajeihin. Näiden jälkeen on esitelty erilaisia ääniharjoituksia kuten esimerkiksi ensimmäisen rekisterin ylimenoa varten. Ensimmäisen rekisterin ylimeno on yksi klarinetin vaikeimpia ja samalla myös tärkeimpiä asioita hallita.

Kappaleet – osiossa löytyy jokaisesta kappaleesta nuotit, sekä ohjeistus mitkä edellä esitetyistä harjoituksista ovat olennaisia ja soveltuvat parhaiten käytettäväksi kappaleen kanssa.

Muutamien kappaleiden olen kirjoittanut valmiiksi useampaan sävellajiin, joissa sitten sävellajin mukaan harjoitellaan hieman eri asioita, näin siitä saadaan pienin muutoksin monipuolisesti hyötyä.

Liitteenä olevalla CD-levyllä löytyy näyteraidat kustakin kappaleesta sekä harjoituskappaleesta Lippane, lippane.

4.2 Harjoitukset

Esittämäni harjoitukset on koottu edistämään valitsemieni kappaleiden oppimista. Jokaisen kappaleen kohdalla on *kursivoituna* kirjoitettu sen harjoituksen nimi, jota on tarkoitus käyttää kyseisen kappaleen harjoittelussa. Olen kirjoittanut auki muutamat asteikot ja lisäksi sormiharjoituksia, jotka auttavat kappaleiden omaksumisessa.

4.2.1 Asteikot

C-duurikolmisointu

D-duurikolmisointu

D-duuri

D-miksolyydinen

D-doorinen

luonnollinen dm

Harmoninen dm

Melodinen dm

G-duuri

G-miksolyydinen

4.2.2 Kirkkosävellajit eli moodit

Moodit ja niiden kuvaukset:

Jooninen	duuri
Doorinen	luonnollinen molli #6
Fryyginen	luonnollinen molli b2
Lyydinen	duuri #4
Miksolyydinen	duuri b7
Aiolinen	luonnollinen molli
Lokrinen	luonnollinen molli b2 b5

D-pohjaisena uloskirjoitetut moodit:

The image displays seven musical staves, each representing a different mode based on the D scale. The modes are labeled in red text above their respective staves:

- Jooninen**: D major scale (D, E, F#, G, A, B, C#)
- Doorinen**: D natural minor scale (D, E, F, G, A, B, C)
- Fryyginen**: D Phrygian mode (D, E-flat, F, G, A, B, C)
- Lyydinen**: D Lydian mode (D, E, F#, G#, A, B, C#)
- Miksolyydinen**: D Mixolydian mode (D, E, F#, G, A, B, C)
- Lokrinen**: D Locrian mode (D, E-flat, F, G, A, B-flat, C)
- Aiolinen**: D Aeolian mode (D, E, F, G, A, B, C)

Soittamalla moodit voi vahvistaa niiden tunnistamista kuulon perusteella. Tyypillisimpiä klarinetistin sävellajeja kansanmusiikissa ovat D-duurin lisäksi ovat E G A H, joten korvakuulolta harjoittelu näissä sävellajeissa on myös erittäin tehokasta harjoittelua.

Suomalainen kansanmusiikki ei kulje pelkästään normaaleissa duuri-molli-sävellajeissa vaan erilaisten moodien käyttö on sille tyypillistä. Käytetyimpiä moodeja ovat doorinen (luonnollinen molli, jonka kuudes sävel korotettu) ja miksolyydinen (duuri, jonka seitsemäs sävel alennettu).

Kappale – osioon olen valinnut viisi moodeissa kulkevaa sävelmää:

Angeliska 296

doorinen

Gammal vals från Lappträsk

A: miksolyydinen

B: doorinen

Pilkku

miksolyydinen

Tuulin luulin

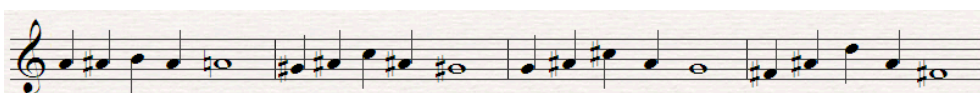
miksolyydinen

Yks on ystävä

miksolyydinen

4.2.3 Ääniharjoitukset

Rekisterin ylimeno 1.

Rekisterin ylimeno 2.

Rekisterin ylimeno 3.

3A

H soimitaan käyttäen molempia pikkusormia

3B

H soimitaan käyttäen vasenta pikkusormea

3C

H soimitaan käyttäen oikeaa pikkusormea

Rekisterin ylimeno 4.

Etusormen keinutus

Etusormen harjoituksissa on tärkeää, että liike tapahtuisi sormesta ja ranne pysyisi mahdollisimman paikallaan.

Yhdenaikaisuus 1: vasemman käden nimetön ja pikkusormi

Yhdenaikaisuus 2: pikkusormet

Yhdenaikaisuus 3: vasemman käden etusormi ja keskisormi, sekä oikean käden etusormi

Hyppy: b-d

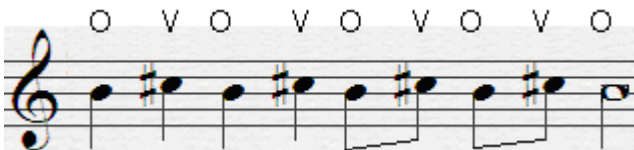
b-a

g-a

h-c#

4.2.4 Harjoitussävelmät

Loru

Loru (Väänänen, Jorma, 1959. Kansanlauluja nuorisolle. SKS) on F-duurissa menevä kolmen äänen alalla kulkeva pikkukappale. Toimii itsenäisesti myös a-f –etusormi-peukalo harjoituksena.

Loru

Trad.

Clarinet in B \flat

9
Cl.

13
Cl.

Muuttamalla etumerkintää saadaan samasta kappaleesta harjoitus a-f#-keinitusta varten:

Loru

Trad.

Clarinet in B \flat

9
Cl.

13
Cl.

Tässä on muutamia tyypillisiä kalevalaisia sävelmiä, jotka kulkevat melkein suoraan asteikkokulkua. Voidaan soveltaa eri sävellajeihin duurissa sekä mollissa. Sävelmiä voi harjoitella soittamalla korvakuulolta. Haastetta ja mielenkiintoa voidaan lisätä käyttämällä kysymys-vastaus – tyylistä kilpasoittoa. Opettaja soittaa ensin kysymyksen, esim. C-duuri – sävelmän ensimmäisen tahdin), johon oppilas sitten vastaa, C-duuri – sävelmän jälkimmäisellä tahdilla tai muokkaamalla sitä hieman.

C-duuri

D-duuri

D-duuri

D-molli

D-molli

Lippane, lippane

Lippane, lippane on pikkukappale, jolla harjoitetaan sormien yhdenaikaisuutta ja rekisterin ylimenoa. Käytä harjoituksia *Rekisterin ylimeno 1, 2, ja 3*, sekä *Yhdenaikaisuus 2*. Kappaletta voidaan käyttää myös kielitysharjoituksena. Kokeile soittamista korvakuuloilta mollissa.

Lippane, lippane

Kansansävelmä Kuhmoniementä

Clarinet in B \flat

Cl.

5

The image shows two staves of musical notation. The top staff is for Clarinet in B \flat and the bottom staff is for Clarinet (Cl.). Both staves are in 2/4 time and G major. The music consists of two measures of music, each with a repeat sign. The first measure contains a quarter note G, a quarter note A, a quarter note B, and a quarter note C. The second measure contains a quarter note D, a quarter note E, a quarter note F, and a quarter note G. The second measure of the second staff has a '5' above it, indicating a fingering for the fifth finger.

Kappale toimii hyvin myös erilaisten kaaritusten kokeilemiseen. Kaarituksia voi muuttaa vaikka osa kerrallaan tai sitten aina kertaukseen.

Alla muutama esimerkki.

The image shows two staves of musical notation, each in 2/4 time and G major. The top staff shows a variation with a slur over the first two notes of the second measure. The bottom staff shows a variation with a slur over the first two notes of the first measure.

4.3 Kappaleet

Tutkin erilaisia nuottimateriaaleja kirjastoista ja omista kokoelmistani ja pyrin etsimään kappaleita, jotka soveltuisivat hyvin klarinetinsoiton perustaidot osaavalle muutaman vuoden soittaneelle oppilaalle. Erityisen tärkeänä pidin rekisterinvaihdon harjoitteluun tähtääviä kappaleita. Kiinnitin myös huomiota moodien käyttöön sekä mahdollisuuksiin transponoida kappaleita toisiin sävellajeihin saaden näin aikaiseksi jonkin toisen harjoitusnäkökulman.

Suurin osa kappaleista löytyi Tanhuvakan sävelmistöstä (SKY, WSOY 1979). Entiseltä musiikinopettajaltani, Anja Hinkkaselta olen saanut nuotit kappaleisiin Hempu, Kaarelan valssi, Lampaanpolska, Tuulin luulin ja Yx on ystävä. Kappaleet Gammal vals från Lapträsk sekä Angeliska olen oppinut vuonna 2001 Sibelius-Akatemiassa pientä kansanmusiikkiryhmäämme opettaneilta Antti Paalaselta ja Silvo Vataselta.

Ei ole leskeä

Ei ole leskeä on helppo kappale F-duurissa. Harjoituksena kappaleelle *Loru (a-f)* ja perinteinen F-duuri. Asteikkoa voisi soittaa ensimmäisen tahdin rytmin mukaisesti:

Ei ole leskeä Trad.

Clarinet in B \flat

Cl.

Kasareikka Salmista

Pieni kappale suppealla äänialalla. Eri sävellajeissa soitettaessa saa erilaisia tehoja harjoituksiin. G-duurissa soitettaessa kappale toimii erityisesti kielitysharjoituksena.

Kasareikka Salmista

Trad.

Clarinet in B \flat

Cl.

B-duurissa harjoitellaan a-b:n ja sivu es:n soittoa. Käytä harjoituksia *Yhdenaikaisuus 3.*, *hyppy b-a*. Kerrattavassa osassa on tärkeää saada oikean käden etusormi toimimaan yhdenaikaisesti vasemman käden etusormen ja keskisormen kanssa.

Kasareikka Salmista

Trad.

Clarinet in B \flat

Cl.

D-duurissa rekisterin ylimenoharjoitus sekä h-c# pikkurillien vaihtoharjoitus. Harjoitukset *h-c# g-a* Rekisterin ylimeno 1.-4, erityisesti 3C ja 4. Voit myös kokeilla: *Loru (a-f#)*

Kasareikka Salmista

Trad.

Clarinet in B \flat

Cl.

Pilkku

C-miksolyydinen. Lasten leikkelytanssi, jossa alkuosa soitetaan hitaasti ja loppuosassa nopeampi tempo. Kuuntele levyttä näyte.

Harjoituksena soitetaan ensin *G-miksolyydinen* asteikko ja yritetään sitten löytää korvakuulolta C-miksolyydinen asteikko. Lisäksi harjoitukset *b-d*, *b-a*.

Pilkku Trad.

Clarinet in B \flat 5

Cl. 5

Yx on ystävä

D-miksolyydinen. Harjoituksena soitetaan asteikot *D-duuri*, *D-miksolyydinen*, sekä *C- ja D-duurin kolmisointu*. Sormiharjoituksista *Loru (a-f#)* ja *Etusormen keinutus 1 ja 2*.

Yx on ystävä Trad.

Clarinet in B \flat 5

Cl. 5

Tuulin luulin

G-miksolyydinen. Käytä asteikkoja *G-duuri*, *G-miksolyydinen* sekä harjoituksia *Loru (a-f)*, *Rekisterin ylimeno 3A*.

Tuulin luulin Trad

Clarinet in B \flat

8 Cl.

13 Cl.

Gammal vals från Lappträsk

D-miksolyydinen (alkuosa) / doorinen (loppuosa). Käyttökelpoiset harjoitukset *D-duuri*, *D-miksolyydinen*, *D-doorinen*, *Loru (a-f#)*. Soitto ensin ilman kaaria ja sitten lisätään ne. Kappaleen kaaria voi myös harjoitella hyräilemällä ennen soittoa.

Gammal vals från Lappträsk

Clarinet in B \flat

7 Cl.

12 Cl.

Angeliska

D-doorinen. Harjoittele kappaletta varten *d-molli* (luonnollinen, harmonen, melodinen), *d-doorinen*, *Rekisterin ylimeno 3A*. Ensin normaalisti ilman kaarituksia kielittäen, sitten lisätään nuotin mukaiset kaaritukset

Angeliska 296 Raumalta

The image shows a musical score for two clarinet parts. The top staff is labeled 'Clarinet in B' and the bottom staff is labeled 'Cl.'. Both staves are in 2/4 time and feature a melodic line with eighth and sixteenth notes, including slurs and a fingering '5' above the first note of the second staff. The music concludes with a double bar line and repeat dots.

4.3.1 Moniääniset kappaleet

Yhteissoittoa varten olen valikoinut kolme (kaksi kolmiäänistä ja yksi kaksiääninen), jotka soveltuvat soitettavaksi myös soolokappaleina. Tarkoitus oli löytää kappaleita, jotka sopisivat myös eritasoisille soittajille. Näin aloittelijatkin saataisiin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa mukaan.

Nuuska

Duuripolka, johon kirjoitin itse helpon säestysäänän. Säestysäänestä selviää jo varsin varhaisessa opintovaiheessa oleva soittaja. Harjoituksena kannattaisi käyttää perinteistä C-duuria sekä sen kolmisointua.

Nuuska polkka

Trad.

The musical score for "Nuuska polkka" is written for three Clarinet in Bb instruments. The piece is in 4/4 time and consists of 11 measures. The notation is as follows:

- Measures 1-5:** The top staff (Clarinet in Bb) plays a melodic line with eighth notes. The bottom staff (Clarinet in Bb) plays a bass line with quarter notes. Chords above the staff are Bb, F7, Bb, F7, Bb, F7, Bb.
- Measures 6-10:** The top staff (Cl.) plays a melodic line with eighth notes. The bottom staff (Cl.) plays a bass line with quarter notes. Chords above the staff are F7, Bb, F7, Bb, Bb, Eb.
- Measures 11:** The top staff (Cl.) plays a melodic line with eighth notes. The bottom staff (Cl.) plays a bass line with quarter notes. Chords above the staff are F7, Bb, Bb, Eb, Bb, F7, Bb.

Kaarelan valssi

Valssi kolmelle klarinetille ja B-osan lisä-ääni sopii esimerkiksi haitarille. Harjoitukset *G-duuri*, *Loru (a-f#)*, *Etusormen keinutus* ja *Rekisterin ylimeno 1.* sekä *3A*.

Kaarelan valssi

Sov. Liisa Sipiläinen

Suomalainen kansansävelmä

Clarinet in B \flat A F C 7 F C 7

Cl. 8 1. F 2. F B C 7 F

Cl. 13 C 7 F C 7 F

Lisä-ääni B-osaan

Clarinet in B \flat

Accordion

Cl. 5

Accord.

Lampaanpolska

Hidas kolmiääninen kappale. Harjoitukseksi sopivat erityisesti *Yhdenaikaisuus 1.*, *d-c#*, *Loru (f-a)*.

Hyviä harjoituksia soittaa myös *d-molli* (luonnollinen, harmoninen, melodinen).

Lampaanpolska

Toivo Kuula

Clarinet in B \flat

Clarinet in B \flat

Clarinet in B \flat

7 Cm G 7 Cm Eb G 7 Cm

12 G 7 Cm G 7 Cm G 7 Cm

4.4 Transponointi

Koska klarinetti on B-vireinen soitin, on soittajan hyvä osata myös transponoida. Pelimannipiireissä tulee usein tilanteita joissa soittajille annetaan vain nuotti, joka on kirjoitettu soivaan sävellajiin. Tällöin klarinetistin osaksi jää transponoiminen kokosävelaskelta ylemmäs. Koska transponoinnista puhutaan yleisesti niin vähän ja sitä harvemmin opetetaan, näkisin sen olevan erittäin tärkeä asia ottaa tähän esille.

Seuraavaksi on muutama pieni helpohko kappale, joiden avulla voi harjoitella transponointia.

Kymmenen kynttä

Kymmenen kynttä on Tanhuvakassa (SKY, WSOY 1979) kirjoitettu C-duuriin. Melodia on lyhyt ja helppo muistaa vaikka ulkoa. Äänet kulkevat pitkälti vieretysten asteikkokulkua. Harjoituksena voidaan käyttää *Rekisterin ylimeno 3A*.

Kymmenen kynttä Trad.

Clarinet in B \flat

Cl.

Sama kappale, mutta transponoituna D-duuriin.

Harjoituksena voi käyttää kaikkia neljää rekisterin ylimenoharjoitusta. Erityisesti *Rekisterin ylimeno 3C* ja *4*.

Kymmenen kynttä Trad.

Clarinet in B \flat

Cl.

Hempu

Hempu kirjoitettuna C-duuriin.

Toinen pieni kappale, jossa äänet kulkevat pitkälti asteikkojärjestyksessä.

Harjoittele C-duurin asteikkoa soittamalla seuraavalla rytmillä:

Hempu

Trad.

Clarinet in B \flat

5 F 7 B \flat

Hempu transponoituna D-duuriin.

Harjoitukset *Rekisterin ylimeno 2-4, Loru (a-f#), Etusormen keinutus.*

Hempu

Trad.

Clarinet in B \flat

5 G 7 C

5 Lopuksi

5.1 Pohdinta

Aloittaessani opinnäytetyöni tekemisen en ollut sen sisällöstä ja muodosta täysin varma. Opettajana olin toiminut vasta varsin lyhyen aikaa, enkä ollut vielä oppinut tarkastelemaan opetustyötä kovin laajalti. Löydettyäni yhä enemmän musiikkia ja sopivia kappaleita kansanmusiikista, aloin huomata lukevani niitä aivan uudella tavalla. Aloin löytää kappaleista työtäni olennaisesti auttavia teknisiä/sormitekniisiä asioita ja huomasin pystyväni antamaan näin parempaa opetusta.

Sävelmien osalta valikoiminen oli vaikeampaa kuin luulin. Materiaalin rajaaminen tuotti aluksi ongelmia. Kun olin mielestäni saanut hyvän peruspohjan materiaalille, se meni jotenkin aivan sekaisin ensimmäisessä keskustelussa toisen ohjaajani kanssa. Nuottimateriaali ja lähtökohdat piti miettiä melkein kokonaan uusiksi ja olin melkein puoli vuotta umpikujassa. Idea CD-tallenteesta tuntui heti alussa hyvältä, mutta epäilin sen tekemisen vaikeuksia. Se kuitenkin syntyi huomattavasti helpommin kuin olin uskaltanut toivoa.

Kappaleiden ja harjoitusten osalta voisi työtä vielä vähän kehittää eteenpäin. Perusta on hyvä, mutta sitä voisi vielä ehkä vähän kehittää laajemmaksi.

Toivon työni lukijoille ja käyttäjille antoisia hetkiä kansanmusiikin parissa. Klaneetin soittaminen ei tunnu olevan kovinta muotia, mutta eiköhän se taas nosta päänsä kansanmusiikin nousun myötä.

Lähteet

- Aho, Marjo. Sähköpostikeskustelu 20.4.2010, keskustelu 27.4.2010.
- Ahlajoki, Arja, Sähköpostikeskustelu, 23.3.2009 ja 24.3.2009.
- Ala-Könni, Erkki: Kansanlauluja lapsille ja nuorille; Vammalan kirjapaino oy 1990
- Heikkinen, Jaakko. Keskustelu 13.5.2010.
- Helistö, Paavo (toim.): Klaneetti –kansansävelmiä klarinetilla. Kansanmusiikki-instituutin julkaisuja 17. Alajärvi 1985.
- Helistö, Paavo: Klaneetti – suomalaisen kansanklarinetin vaiheita. Kansanmusiikki-instituutin julkaisuja 27. Alajärvi 1988.
- Hinkkanen, Anja. 1993–1997. Ala-asteen musiikinopetus kansanmusiikkipainotteisena (nuottimateriaalia).
- Itäpelto, Anu 1999: Omasta päästä: kokemuksia kansanmusiikin alkuopetuksesta, Sibelius-Akatemia 1999.
- Jettel, Rudolf: Klarinetten-Schule. Musikverlag Doblinger, Wien-München.
- Kansanmusiikkiopiston kotisivut. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa)
- [URL:http://www.kansanmusiikkiopisto.fi/historia.html](http://www.kansanmusiikkiopisto.fi/historia.html) Luettu 22.2.2010, 3.3.2010.
- Klemettinen, Timo 2009. Pelimannilehti 3/2009.
- Klemettinen, Timo 2004. Pelimannilehti 4/2004.
- Koski, Timo (toim.): Uusmaalainen nuottikirja I; UKMY.
- Kyläpelimannit Pentikäinen, Pekka & Romppanen, Jarmo. 2005 Kansanmusiikin soiton ryhmäopetusta Samuelin Poloneesissa.
- Leskelä, Elina. Keskustelu 7.3.2010.
- Mäkinen, Tapani (toim.): Leikarit nuottivihko 1; Leikarit ry 1985.
- Mäkinen, Tapani (toim.): Hellströmin nuottikirja, Leikareiden nuottivihko 2; Leikarit ry 1997.
- Paalanen, Antti & Vatanen, Silvo. Pienryhmän pedagogiikkaopetus (nuottimateriaalia) 2010
- Pentikäinen, Pekka. Keskustelu 13.5.2010
- Pentikäinen, Pekka. Kamupolska, Suomen kansanmusiikkiliitto 2009.
- Perinnearkku Ry:n verkkosivut. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa) [URL:http://perinnearkku.net](http://perinnearkku.net) Luettu 21.4.2009
- Salo, Tiina. 2003, Suomalainen kansanmusiikki musiikkiopistojen klarinetinsoiton opetuksessa, Jyväskylän ammattikorkeakoulu 2003.

- Sibelius-Akatemian kansanmusiikin osaston julkaisu Etno.net. Saatavilla www-muodossa [URL:http://etno.net/etusivu](http://etno.net/etusivu) Luettu 1.3.2010, 25.3.2010.
- Silvån, Olli. Keskustelut 30.4.2010 ja 7.5.2010.
- Suomen kansan eSävelmät. Saatavilla www-muodossa [URL:http://esavelmat.jyu.fi](http://esavelmat.jyu.fi) Luettu 4.9.2009.
- Suomen kansanmusiikkiliiton verkkosivut. Saatavilla www-muodossa [URL:http://www.suomenkansanmusiikkiliitto.fi](http://www.suomenkansanmusiikkiliitto.fi) Luettu 10.6.2009.
- SKY: Tanhuvakan sävelmistö, 1979. WSOY.
- Teerijoki, Ilkka. Keskustelut 25.2.2008 ja 7.5.2009.
- Uusmaalainen nuottikirja II, Soitteita Lohjan seudulta; UKMY / LKY 1997.
- Uusmaalainen nuottikirja III, Kansanomaista musiikkia Nurmijärveltä; UKMY 1998.
- Uusmaalainen nuottikirja IV, Musiikkia juhlahetkiin; UKMY 2001.
- Uutta Espoolaista, Uusia Espoolaisia pelimannisävelmiä; Espoon Kansanmusiikkikilta r.y. 1990.
- Väänänen, Jorma. 1959. Kansanlauluja nuorisolle. SKS.